

Bacheloroppgave

NTNU
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for historiske studier

Magna Vaarheim Wean

EUs påvirkning på norsk distriktspolitikk

Bacheloroppgave i Europastudier

Trondheim, november 2018

Magna Vaarheim Wean

EUs påvirkning på norsk distriktspolitikk

Bacheloroppgave i Europastudier
Trondheim, november 2018

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for historiske studier

Innhold

	Sidetall:
1. Introduksjon	3
1.1. Disposisjon	4
1.2. Distriktpolitikk	4
1.3. Norges avtaler med EU	5
2. Metode	6
2.1. Kvalitativ, komparativ casestudie	6
2.2. Intervju på e-post	6
2.3. Dokumentstudie	6
2.4. Avgrensning	7
2.5. Valg av informanter til intervjuene	8
2.6. Tidsbruk	9
2.7. Intervjuprosessen	9
2.8. Intervjuguide	11
3. Teori	13
3.1. Distriktpolitiske virkemidler	13
3.2. Tiltakssonen	15
3.3. Videreføring av distriktsstøtteordninger etter EØS-avtalen	16
4. Resultat	17
4.1. Telemark fylkeskommune	17
4.2. Trøndelag fylkeskommune	19
4.3. Finnmark fylkeskommune	22
5. Analyse	25
5.1. Komparativ analyse av fylkene	25
5.1.1. Markedsadgang	25
5.1.2. Arbeidsinnvandring	25
5.1.3. Programdeltagelse	25

5.2. Kvalitativ analyse	26
5.2.1. Telemark	26
5.2.2. Trøndelag	27
5.2.3. Finnmark	27
6. Diskusjon og konklusjon	29
6.1. Distriktpolitiske mål og virkemidler	29
6.2. Næringsutvikling	30
6.3. Problemstilling	30
6.4. Oppsummering	31
7. Litteratur	33
7.1. Primærkilder	33
7.2. Sekundærkilder	33

1. Introduksjon

Den norske distrikts- og regionalpolitikken er i endring. Solberg-regjeringen bestående av Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre har sammen med Kristelig Folkeparti kommet til enighet om regionreformen. Partiene skrev i en pressemelding at denne avtalen innebærer at den nye regioninndelingen skal bestå av 11 regioner hvor blant annet Troms og Finnmark fylkeskommuner blir slått sammen fra 2020 (Aarseth og Rønning 2018). KrF-nestleder Kjell Ingolf Ropstad sier at «avtalen innebærer en solid oppgaveoverføring fra staten og statlige byråkratier over til folkevalgte fylkeskommuner. Det er også en viktig distriktsreform, som sikrer langt flere virkemidler i verktøykassa til regionale politikere som bedre vet hvor skoen trykker i sin region» (Aarseth og Rønning 2018). Norunn Tveiten Benestad fra Høyre sier at «færre og sterkere fylkeskommuner gjør at vi kan overføre mer makt og myndighet til dit folk bor. Fylkene blir nå bedre i stand til å utføre de oppgavene de allerede har, i tillegg til nye oppgaver de får tilført» (Aarseth og Rønning 2018). Kommunalpolitisk talsperson Kari Kjønås Kjos sier at også FrP er fornøyde med avtalen, til tross for at de egentlig ville fjerne hele det regionale forvaltningsnivået. «Vi er også tilfreds med at vi med dette flytter makt fra Fylkesmannen til fylkeskommunen, og slik styrker demokratiet, sier Kjos til Dagbladet.

Den nye regionreformen innebærer derfor at flere oppgaver flyttes til fylkene. Mange mener det er positivt når flere oppgaver blir utført nærmere dem det faktisk gjelder. Å flytte makt og beslutningstaking nærmere folket oppleves ofte som en mer demokratisk måte å arbeide på.

Norge og EU samarbeider tett på en rekke områder gjennom EØS-avtalen, og selv om EØS-avtalen ikke direkte omfatter EUs regionalpolitikk blir Norge i stor grad påvirket av hvordan EU styrer sin regionalpolitikk (Sejersted m.fl. 2012, s. 513). EU har utviklet seg i retning av «økt regional selvstyre» hvor målet har vært «å styrke det regionale styringsnivået, gjerne på bekostning av det nasjonale» (Sejersted m.fl. 2012, s. 514). Norge har på mange måter blitt inspirert av det som skjer i EU, og har også blitt påvirket av EUs tenking om distrikts- og regionalpolitikk (Sejersted m.fl. 2012, s. 515).

Den norske distrikts- og regionalpolitikken har over lengre tid stått sentralt hos det norske folk, og står ikke mindre sentralt som følger av den nye regionreformen. Reformen er svært omstridt og har vakt stor interesse, særlig for de regionene som er forventet å måtte foreta større endringer og sammenslåinger. Jeg ser her at norsk distrikts- og regionalpolitikk er et

høyaktuelt tema i norsk politikk i dag. På bakgrunn av dette skal jeg undersøke noen tidligere endringer i distriktpolitikken. Det ville også vært veldig aktuelt å se på kommune- og fylkessammenslåingene, men i denne oppgaven blir ikke det hovedfokus. Nå skal jeg se nærmere på hvilke distriktpolitiske endringer som har skjedd som følger av innflytelse fra Europa og nærmere bestemt EU. Følgende problemstilling blir belyst i analysen: *i hvilken grad påvirkes den norske distriktpolitikken av Norges avtaler med EU?*

1.1. Disposisjon

Denne oppgaven skal prøve å undersøke og kartlegge hvordan norsk distriktpolitikk blir påvirket av Norges avtaler med EU, og da spesielt EØS-avtalen. Formålet med oppgaven er å belyse problemstillingen: *i hvilken grad påvirkes den norske distriktpolitikken av Norges avtaler med EU?* For å kunne besvare dette på en ryddig måte har jeg laget noen underspørsmål. Først ses det nærmere på hvilke distriktpolitiske virkemidler Norge har, i hvilken grad brukes de, og er disse virkemidlene de samme som før inngåelsen av EØS-avtalen? Deretter ses det på om det er noen spesielle områder i distriktpolitikken som berøres av Norges samarbeid med EU, og i så fall hvilke og i hvor stor grad? Det tredje underspørsmålet spør: på hvilke måter bidrar EØS-avtalen til å gi bedre forutsetninger for å drive næringsvirksomhet i distriktene? Når alle underspørsmålene er besvart skal hovedproblemstillingen konkluderes. For å kunne besvare de overnevnte spørsmålene er det nødvendig å avklare noen viktige begreper, som hva norsk distriktpolitikk er og hva slags avtaler Norge har med EU. Da det vil bli for omfattende å gjennomgå alle EUs avtaler med Norge, fokuseres det her på de avtalene som berører norsk distrikts- og regionalpolitikk.

1.2. Distriktpolitikk

Den norske distriktpolitikken sies å være «tiltak som settes i verk, både offentlig og privat, for å fremme den økonomiske utvikling og bedre levevilkårene i utkantdistriktene (Store Norske Leksikon 2013). Ole Bjørn Røste skriver også at distrikts- og regionalpolitikken jobber for å styrke bosettingen og sysselsettingen i distriktene (Røste 2013, s. 220). I tillegg tar utvalget i Europautredningen for seg et kapittel om distrikts- og regionalpolitikk, hvor de definerer regionalpolitikk i norsk sammenheng som «offentlig innsats for å utvikle vekstkraftige regioner og sikre likeverdige levekår i alle deler av landet». Distriktpolitikken betegnes å være en del av regionalpolitikken som «tar sikte på å løse problemer i områder med lav økonomisk vekst, lange avstander til større markeder, ensidig næringsstruktur og stagnasjon eller nedgang i folketallet» (Sejersted m.fl. 2012, s. 515). Utvalget spesifiserer at

de ikke vil bruke tid på å nyansere de ulike definisjonene av begrepet videre i analysen sin, og vil benytte et samlebegrep som omhandlet hele temaet i følgende tekst (Sejersted m.fl. 2012, s. 515). Røste skriver i sin bok at politikkkfeltet som offisielt omtales som distrikts- og regionalpolitikk vil «for enkelthetens skyld» kun betegnes som «distriktspolitikk» i fremtidige referanser der «dette anses som dekkende» (Røste 2013, s. 26 & 170). Røste anser distriktspolitikkenes hovedmål å være «bosetting og verdiskapning i distriktene (Røste 2013, s. 170). Denne oppgaven vil bruke både «distriktspolitikk», «regionalpolitikk» og «distrikts- og regionalpolitikk» om hverandre som begrep i videre tekst, men vil inkludere begge delene av distrikts- og regionalpolitikken, da både Røste og Sejersted m.fl. har sett på dette politikkområdet i sammenheng.

Iverksettingen av distriktspolitikken har Stortinget valgt å legge på fylkeskommunalt nivå, det vil si at det er fylkeskommunenes oppgave å iverksette de tiltakene som staten har bestemt når det kommer til distriktspolitikk (Stortingsmelding 12, 2006-2007, s. 21). Med dette utgangspunktet skal denne oppgaven fokusere på tre fylkeskommuner: Telemark, Trøndelag og Finnmark. Målet er at disse skal gi et variert bilde på hvordan distriktspolitikken faktisk blir gjennomført i ulike deler av landet.

1.3. Norges avtaler med EU

Norge samarbeider med EU på en rekke områder og de mest kjente avtalene er EØS-avtalen og Schengen-avtalen (Brandstrup, ingen dato). EØS-avtalen ble inngått i 1992 og trådte i kraft fra 1994 (Knudsen 2018). Avtalen gir EFTA-landene: Norge, Island og Liechtenstein adgang til EUs indre marked, samtidig som den gir EU en betydelig rolle i medlemmenes lovgivning (Knudsen 2018). Målet er å styrke handelen og de økonomiske forbindelsene mellom medlemslandene (Knudsen 2018). De fire frihetene står sentralt i EØS-avtalen, disse innebærer at det skal være fri flyt av varer, tjenester, personer og kapital over landegrensene (Knudsen 2018). Samarbeidet omfatter også miljø, forskning og utdanning, kultur og sosiale spørsmål (Knudsen 2018). Andre avtaler av interesse for denne oppgaven er for eksempel avtaler om deltakelse i EUs programsamarbeid: regionalt samarbeid (Interreg), forskning, utdanning, og om deltakelse i EU-byråer (Brandstrup, ingen dato).

2. Metode

2.1. Kvalitativ, komparativ casestudie

Oppgaven er et kvalitativt casestudie hvor analyseenheten er den norske distriktpolitikken. I tillegg skal jeg se på sammenhenger mellom tre ulike fylker, som da vil være en komparativ del. Fylkene vil fungere som flere mindre analyseenheter for å gi et bredere bilde på hoved-analyseenheten. Problemstillingen vil derfor besvares som en kvalitativ, komparativ casestudie. Formålet med oppgaven er å beskrive de endringene som har skjedd i distriktpolitikken som følge av innflytelse fra EU. For å gjøre dette er det mest hensiktsmessig å foreta en kvalitativ analyse av analyseenhetene. Ved å gå i dybden på de ulike analyseenhetene skal jeg avdekke sammenhenger for å finne det unike og spesielle ved enhetene. Denne oppgaven benytter tekstdata i form av et dokumentstudie og intervjuer på e-post. Det ble valgt å foreta en kvalitativ, komparativ casestudie for å finne rike beskrivelser av få analyseenheter. Oppgaven belager seg på induktive metoder og empiridrevet forskning. Siden oppgaven er kvalitativ legger den vekt på å forstå et samfunnsspørsmål ved å gå tett på det man forsker på gjennom åpenhet fra intervjuobjekter. I dette tilfellet er intervjuobjektene representantene fra fylkeskommunene. Svarene ble gitt gjennom intervju på e-post og dataene som ble hentet inn til analysen ble derfor tekstdata.

2.2. Intervju på e-post

Det å intervjuer på e-post var svært nyttig i mitt tilfelle siden informantene ikke var i umiddelbar nærhet til min egen lokasjon. Det å skulle reise rundt til de forskjellige fylkeskommunene for å foreta intervju ville vært både tidkrevende, dyrt og ikke gjennomførbart innenfor den tidsrammen som var satt. Intervju ved e-post ble derfor beste alternativ for å innhente informasjon på en rask og enkel måte både for informantene og meg. Ved å bruke intervju fikk jeg muligheten til å generere kvalitative data gjennom å få informantenes meninger og inntrykk.

2.3. Dokumentstudie

I tillegg foretok jeg et dokumentstudie av et dokument som er produsert til andre formål enn forskning. Her har jeg generert data uten at en ikke-forskende deltaker har vært involvert. Dette har hjulpet meg å skaffe «informasjon om saksforhold som er nedtegnet på bestemte tider og steder, med ulike formål» (Tjora 2012, s. 162). I denne oppgaven vil dokumentet,

som ofte kalles Europautredningen, brukes som bakgrunnsdata, også benytter jeg i tillegg de dataene som ble innhentet fra intervjuene. Europautredningen er et politisk dokument hentet fra Norges Offentlige Utredninger. Dokumentet viser en oversikt over hvordan den norske distriktspolitikken har blitt påvirket av EU opp gjennom tidene, og fokuserer hovedsakelig på perioden fra 1992 til 2011 (Sejersted m.fl. 2012, s. 515).

2.4. Avgrensning

Som primærkilde har jeg valgt å legge en dokumentundersøkelse i bunnen av analysen. Formålet med oppgaven er å forklare hvordan norsk distriktspolitikk har blitt påvirket gjennom Norges avtaler med EU. Altså ønsket jeg å se på hvordan norsk distriktspolitikk har endret seg i tiden etter at Norge fikk et sterkere forhold til EU under inngåelsen av EØS-avtalen i 1994. Mitt tidsperspektiv vil derfor være fra starten av 1990-årene og frem til i dag. Det vil naturligvis finnes mest informasjon i utredningen, altså om perioden fra 1992-2011, men ved bruk av noe sekundærlitteratur som stortingsmeldinger vil også perioden fra 2011 og frem til i dag belyses. Hvordan det er i dag vil også komme frem gjennom intervjuene med fylkeskommunene. Europautredningen er valgt som primærkilde på grunn av at den gir et bredt spekter av informasjon over mange år. Denne informasjonen kunne vært hentet ut gjennom dybdeintervjuer også, men etter en vurdering kom jeg frem til at det sannsynligvis ville vært svært vanskelig å finne informanter med kunnskaper og erfaringer om tiden både før og etter EØS-avtalens inngåelse, samt informasjon fra i dag. Europautredningen ble derfor valgt for å se på de endringene som har skjedd over tidsperioden fra 1992 og frem til i dag, og deretter vil jeg benytte sekundærlitteratur og data samlet inn fra de tre informantene i fylkeskommunene for å belyse dagens faktiske situasjon. Europautredningen har i dette tilfellet blitt brukt som tilleggsdata for å skaffe relevant informasjon utover det jeg har gjort av egen datagenerering. Hensikten med intervjuene var altså å kunne bekrefte eller avkrefte de funnene som ble gjort i utredningen, samt å finne flere relevante synspunkter for å kunne gi et mer nyansert svar i konklusjonen. Europautredningen ble utgangspunktet for prosjektet og var svært nyttig ved valg av datagenereringsopplegg og ved spørsmålsutformingen til intervjuene.

For å begrense omfanget under temaet distriktspolitikk har jeg valgt å fokusere på næringsutvikling for å se spesielt på hvordan Norges avtaler med EU har bidratt til næringsutvikling i distriktene. Det vil også bli fokusert på andre tema som informantene nevner som viktige. EØS-avtalen har selvsagt også ført med seg store endringer på andre

politikkområder, men disse faller utenfor rekkevidden av denne oppgaven. Disse kan være aktuelle å se på i andre sammenhenger eller ved en senere anledning.

2.5. Valg av informanter til intervjuene

I utgangspunktet var tanken å kun sende spørsmål til tre fylker, men da svarene lot vente på seg ble det sendt ut spørsmål til totalt fem fylker. Et av disse fylkene hadde ikke anledning til å delta i undersøkelsen, og et annet har ikke besvart forespørselen. Blant fylkene endte det derfor opp med svar fra tre stykk. I tillegg ble det sendt ut et sett spørsmål til Kommunal- og Moderniseringsdepartementet. Disse spørsmålene skulle belyse hvorvidt det som fylkene mente og sa stemte overens med departementets oppfatning om hvordan ting ble gjort, men da de ikke har besvart noen av mine henvendelser uteble denne delen av oppgaven. Tanken bak å ha med et svarsett fra departementet var å få et mer nyansert bilde på om fylkene og staten var enige. Dette kunne ha gjort at analysen ble oppfattet som enda grundigere, men ble dessverre ikke tilfellet. Jeg vil derfor presenterer synspunktene fra tre fylker i tillegg til primærkilden Europautredningen.

Valget av informanter avgrenset seg med tanke på problemstillingen. Jeg søkte etter personer med kompetanse innenfor distriktpolitikk og EU/EØS hos de forskjellige fylkene. Rekrutteringen av informanter ble vanskeligere enn jeg hadde tenkt. De som først ble forespurt var Finnmark fylkeskommune, Trøndelag fylkeskommune og Rogaland fylkeskommune. De første som svarte var Rogaland fylkeskommune som etter noen e-poster frem og tilbake kunne informere om at de ikke hadde anledning til å delta. Deretter svarte Trøndelag fylkeskommune at de gjerne kunne stille opp på dette, men svarene lot vente på seg da de hadde sendt saken videre til en annen representant. Denne prosessen tok lang tid, og jeg ble etter hver engstelig for at jeg ikke skulle få de svarene jeg så på som nødvendige. Jeg sendte derfor forespørsler til både Telemark fylkeskommune og Troms fylkeskommune i håp om å få raskere svar fra noen av de. I utgangspunktet hadde ikke valg av fylkeskommuner noe å si for oppgaven, men jeg hadde et ønske om å ha med Finnmark eller Troms for å få førstehåndsinformasjon om forholdene med tiltakssonen og EU. Telemark fylkeskommune var raske til å svare og syntes dette hørt ut som en interessant forespørsel. De ble også de første til å sende meg svar på den faktiske undersøkelsen. Etter hvert fikk jeg også svar fra Finnmark fylkeskommune om at de gjerne kunne delta på dette. Allikevel tok det flere uker og mange e-poster frem og tilbake før de faktisk svarte på spørsmålene. Til slutt fikk jeg også

svarene fra Trøndelag fylkeskommune. Troms fylkeskommune svarte aldri på forespørselen. Til slutt fikk jeg altså svar fra tre fylkeskommuner, som jo var målet fra start.

2.6. Tidsbruk

Jeg har selvsagt hatt forståelse for at fylkeskommunene og de ansatte der har viktigere ting å foreta seg enn å delta i en undersøkelse som denne, men det ble allikevel svært frustrerende å ikke få tak i informasjonen, og da særlig fra de som sa de kunne delta, men som brukte lang tid på å svare. Ved å gi informantene god tid til å svare på spørsmålene ønsket jeg at de skulle kunne reflektere over svarene sine før de sendte dem tilbake. I ettertid ser jeg at det ville vært nyttig å sendt med spørsmålene i den første mailen og også skrevet en dato for siste frist jeg måtte ha svarene tilbake, men på forhånd tenkte jeg at å sette en tidsfrist ville skremme vekk informantene. Jeg ønsket først og fremst å faktisk få tak i noen svar, og syntes det var vanskelig å forutse hvor mange informanter det var mulig å få tak i. Det ble valgt åpne spørsmål for at informantene skulle ha muligheten til å gå i dybden der hvor de hadde mye å komme med. Her vil jeg også trekke frem at jeg syntes det var viktigere å få et tilstrekkelig antall informanter fra fylkeskommunene, enn at de alle måtte representere samme rolle i fylkeskommunen.

2.7. Intervjuprosessen

Jeg startet med å sende e-poster til sentrale aktører jeg mente kunne være relevante til å svare på oppgaven i hver enkelt fylkeskommune. Der hvor jeg ikke fant disse personene, sende jeg e-post og spurte om de i sentraladministrasjonen kunne sende spørsmålene videre til aktuelle kandidater. I e-posten fortalte jeg kort hva oppgaven handlet om og hvordan jeg tenkte å gå frem for å få tak i informasjon. Deretter spurte jeg om de som deltok ville gjengis med navn eller anonymiseres i oppgaven.

Alle fylkeskommunene ble tilsendt de samme spørsmålene for at svarene skulle kunne sammenlignes. Ved å spørre informanter med samme rolle og utgangspunkt i de ulike fylkene ville jeg kanskje fått et bedre sammenligningsgrunnlag, som igjen ville ha gitt et mer generaliserbart svar. Allikevel valgte jeg og se bort fra dette da det viktigste for meg på dette tidspunktet var å få et tilstrekkelig antall informanter, enn at de alle måtte representere samme rolle i sine fylkeskommuner. Informantene vil også representere ulike politiske oppfatninger, ulike bakgrunner og ha ulik utdanning. Alle disse faktorene spiller en rolle for hvordan de svarer på spørsmålene, men her har jeg valgt å utelate bakgrunnsfaktorene, for å heller bruke

tiden på å analysere de svarene de faktisk gav. Å ta høyde for disse faktorene kan gjerne ligge til grunn for en større analyse på feltet ved en senere anledning. Da jeg leste svarene så jeg at det var en forskjell knyttet opp i mot hva de forskjellige representantene jobbet med.

Arbeidsstillingene deres dannet et grunnlag for hvor godt de klarte å svare på spørsmålene. Blant annet så jeg tilfeller hvor informantene skrev at de ikke kunne svare på enkelte spørsmål, siden temaene da gikk utenfor deres arbeidsområde. Hvis jeg hadde visst på forhånd at dette kunne spille inn, ville jeg foretatt en bedre bakgrunns sjekk for å funnet enda mer aktuelle kandidater for å få svar på spørsmålene. Her vil jeg peke på at det var vanskelig å finne spesifisert kontakt- eller arbeidsinformasjon om de ansatte, og at valg av informant i enkelte tilfeller ble overlatt til en tredjepart. Tredjeparten, gjerne en administrativt ansatt, ble da bedt om å sende spørsmålene videre til egnede kandidater. Hvis de opprinnelige e-postene da hadde inkludert de faktiske spørsmålene, i tillegg til informasjon om prosjektet, ville de kanskje ha funnet bedre egnede kandidater for oppgaven. Jeg valgte å først spørre om deltakelse, og etter at de takket ja sendte jeg de faktiske spørsmålene

Kvaliteten på dybdeintervjuer avhenger i stor grad av opparbeidet tillit mellom forsker og informant (Tjora 2012, s. 107). Her vil jeg påpeke at det var ganske signifikante kvalitetsforskjeller i arbeidet som var lagt ned i besvarelsene. Noen leverte utfyllende svar, mens andre svarte lite utfyllende eller ingen ting overhodet. Det var ingen sammenheng mellom hvor lang tid de brukte på å svare og hvor mye arbeid de har lagt i svarene, for en av de mest utfyllende svarene var det jeg fikk raskest tilbake.

Den største ulempen med å benytte intervju på e-post vil jeg si var tidsbruk, mens den største fordelen var at det blir mindre etterarbeid for meg da svarene allerede var i tekstformat. Tidsbruk på å vente på svar kunne vært vesentlig kortet ned ved å ha avtalt en frist på forhånd. Eventuelt ville det å benytte fysiske intervjuer gitt informanten et konkret tidspunkt å forholdt seg til, i stedet for å bare skulle svare på spørsmål når de følte de hadde tid. Intervju på e-post legger også mer arbeid på informantene, i og med at de selv må skrive ned svarene og sende dem over. For min del fulgte det med mer usikkerhet ved at jeg over lengre tid måtte vente på svar fra informantene. I et fysisk intervju ville begge parter hatt et mer konkret og effektivt samarbeid. Ved å hatt en annen tilnærming med for eksempel oppfølgingsspørsmål kunne jeg også styrket oppgaven og forskningens gyldighet (Tjora 2012, s. 109). Jeg ville da kunne fått svar på spørsmål hvor informantene var usikre på hva de ble spurt om. Her tar jeg selvkritikk for at spørsmålene ikke var så konkrete som jeg hadde tenkt.

På grunn av at jeg fikk svarene relativt sent i oppgaveskrivingen, bestemte jeg meg for å ikke bruke mer tid på å innhente mer informasjon og stille oppfølgingsspørsmål, men heller å bearbeide og bruke det jeg hadde fått. Allikevel måtte jeg ved en anledning sende en mail til en av informantene og spørre om en kildehenvisning. Informanten hadde vedlagt noen dokumenter som jeg ikke kunne finne på internett, og ble derfor forespurt om opprinnelsen på dokumentet så jeg har kunnet referert til det på en ryddig og god måte. Dette for at jeg skulle kunne benytte meg av denne artikkelen som referanse i oppgaven. Jeg så selvsagt også flere steder at det hadde vært fint å kunne spurt opp mer rundt interessante tema som jeg ikke følte ble tilstrekkelig besvart, men tiden strakk dessverre ikke til i denne omgang. Dette har naturligvis innvirkning på hvor tydelig svarene ble, da jeg i større grad har måttet tolke det de skrev på egenhånd.

2.8. Intervjuguide

Når det gjelder strukturen på intervjuet startet det med noen oppvarmingsspørsmål, som gikk på litt generelle faktaopplysninger om fylket. Refleksjonsspørsmålene handlet om selve temaet rundt distriktpolitikk og EU, og informantenes/fylkenes tanker rundt dette. Da jeg hadde mottatt svarene avrundet jeg med å takke informantene for deltakelsen. Spørsmålene var i stor grad generelle og åpne for å best kunne tilpasses alle tre fylkene. Det var viktig for meg å kunne sammenligne svarene i ettertid.

Intervjuguiden ble delt opp i 3 kategorier, hvor den første handlet om fylket. Her var hensikten å innhente en grunnleggende oversikt og noe statistikk for å beskrive fylkene før jeg gikk over til mer konkrete hovedspørsmål om innvirkningen fra EU. Den siste kategorien handlet om hvordan fylkeskommunene samarbeidet med staten. Spørsmålene i den tredje kategorien var i utgangspunktet tiltenkt å kunne sammenligne med svarene fra Kommunal- og Moderniseringsdepartementet, men siden de ikke deltok i undersøkelsen fikk jeg bare en side av saken på dette punktet. Begge de to siste kategoriene er underordnet fokuset på EU/EØS.

Et minus med å velge å se nærmere på kun tre fylkeskommuner, er at jeg da ikke vet hva andre fylkeskommuner ville ha svart. Det er derfor vanskelig å vite om svarene jeg kommer frem til vil kunne generaliseres og representere alle fylkeskommunene i landet. På den andre siden er styrken ved å kun velge å intervju tre fylkeskommuner via e-post at jeg fikk studert

mer de unike og dype svarene. I en større undersøkelse ville det ikke vært mulig å få frem de unike svarene fra hver enkelt på grunn av omfanget.

Valg av utvalg kan selvsagt diskuteres, men for meg var de viktigste kriteriene at fylkene skulle representere tre ulike landsdeler, dette målet fikk jeg oppnådd. Hensikten var å få frem en bredde i undersøkelsen ved å finne variabler, som hadde ulike utgangspunkt, men som alle forholder seg til de samme målene og regelverket utformet av den norske staten og EU. Jeg ønsket at fylkeskommunene skulle belyse ulike regioner når det kom til geografisk beliggenhet, bosetting, sysselsetting og kontakt med Europa.

3. Teori

Hvilke distriktpolitiske virkemidler har Norge, og i hvilken grad de brukes. Er disse virkemidlene de samme som før inngåelsen av EØS-avtalen?

3.1. Distriktpolitiske virkemidler

Stortinget har satt noen distriktpolitiske mål. De har som mål å regulere forskjeller i økonomisk velferd og levekår for hele landet, de har som mål å opprettholde bosettingsmønsteret og de har som mål å oppnå regional balanse (Det Kongelige Kommunal- og Moderniseringsdepartementet 2017, s. 13). Å oppnå regional balanse vil innebære å sikre vekst, likeverdige levekår og bærekraftige regioner i hele landet. For å oppnå dette trengs velfungerende arbeidsplasser som sikrer velferd, levekår og livskvalitet. Dette gir igjen grunnlaget for bosetting. Gode levevilkår blir best sikret gjennom god utnyttelse av ressurser, høy yrkesdeltakelse og høy produktivitet i arbeidsmarkedene. Befolkningen skal ha tilgang til de samme grunnleggende tjenestene uavhengig av hvor de bor. Regjeringen ønsker å utnytte ressursene i hele landet, både naturressurser og menneskelige ressurser. Menneskelige ressurser gir utgangspunkt for fremtidig vekst og utvikling, mens naturressurser må brukes på en bærekraftig måte. Alle ressursene må tas vare på slik at fremtidige generasjoner får nytte av dem. Dette skal ligge til grunn for bosetting i hele landet og fremmer de kulturelle og historiske verdiene i hele Norge (Det Kongelige Kommunal- og Moderniseringsdepartement 2017, s. 13).

Etter at Stortingsmelding nr. 18 kom i 2017, sa daværende Kommunal- og Moderniseringsminister Jan Tore Sanner at «lenge har den offentlige debatten vært preget av at by settes opp mot land. Det mener jeg er et feilspor. Vi trenger både bærekraftige byer og sterke distrikter for å trygge fremtidens velferd» (Byerogdistrikter.no 2017). Sanner sier også at de jobber for å «styrke samspillet mellom bygd og by» og at «byene og distriktene trenger hverandre» (Byerogdistrikter.no 2017).

Stortinget har lagt noen distriktpolitiske virkemidler til grunn som kan brukes for å nå de distriktpolitiske målene. I Norge er den differensierte arbeidsgiveravgiften det mest brukte distriktpolitiske virkemidlet (Sejersted m.fl. 2012, s. 526), mens andre viktige virkemidler som brukes er forskjellige støtteordninger, tilskudd og lån i ulike former (Christiansen m.fl. 2004, s. 49 og 50). Myndighetenes mål med virkemidlene er å utnytte distriktene og regionenes verdiskapningspotensiale til det fulle og hele (Christiansen m.fl. 2004, s. 35).

De viktigste virkemidlene på 1990-tallet var gunstige lån, garantier og tilskudd (Sejersted m.fl. 2012, s. 516). På den tiden var et av de viktigste felles kjennetegnene for europeisk og norsk regionalpolitikk var at den skulle representere en politikk for vekst og utvikling (Sejersted m.fl. 2012, s. 516). Dette har altså strukket seg helt frem til i dag. På 1990-tallet var det allikevel stor forskjell i hvilke problemer det Europeiske fellesskapet hadde og hvilke problemer Norge hadde. EF hadde stort sett problemer med lave inntekter og store arbeidsmarkedsproblemer, mens i Norge var problemene knyttet til geografi og demografi (Sejersted m.fl. 2012, s. 516-517). Hovedmålet for Norge var derfor å opprettholde bosettingsmønsteret (Sejersted m.fl. 2012, s. 517). EØS-avtalen slo også fast at «Norge kan videreføre hovedlinjene i dagens distriktsstøtte innenfor EØS» (Stortingsproposisjon nr. 100, 1991-1992, s. 173). Det ble også «opplyst at EFTAs overvåkningsorgan (ESA) skulle vurdere både virkeområde for distriktsstøtten og de enkelte virkemidlene» (Sejersted m.fl. 2012, s. 517). ESA er EFTAs overvåkningsorgan, de har blant annet ansvaret for å sikre at EFTA-landene oppfyller EØS-avtalens forpliktelser og sikrer riktige konkurransevilkår under avtalen. Dersom ESA oppdager noen brudd på avtalen, tar de saken videre opp til EFTA-domstolen (Gisle og Lundbo 2018). ESA jobber for å sikre fri konkurranse og fri flyt av de fire frihetene, samt å kontrollere statlig støtte innad i landene (EFTA Surveillance Authority, ingen dato).

Av de distriktpolitiske virkemidlene er det definitivt den differensierte arbeidsgiveravgiften som har fått mest fokus under EØS-avtalen, men også andre distriktpolitiske støtteordninger finnes, for eksempel småkommunetilskuddet og distriktstilskuddet (Sejersted m.fl. 2012, s. 526). Det finnes også andre som ikke berøres av EU/EØS-avtalen ved at de ikke går under statsstøttereglene. Eksempler på dette er for eksempel fritak for merverdiavgift på strøm for Nord-Norge og Landbruks- og matdepartementets bevilgninger for Bygdeutvikling (Sejersted m.fl. 2012, s. 526). Utvalget i Europautredningen ser ut til å hovedsakelig mene at den differensierte arbeidsgiveravgiften har blitt opprettholdt etter EØS-avtalen, men med noen modifikasjoner. De øvrige distriktpolitiske virkemidlene som fantes før EØS-avtalen har blitt opprettholdt. Både statlige og kommunale støtteordninger lever videre og er klarert under ESA (Sejersted m.fl. 2012, s. 526-528).

Den differensierte arbeidsgiveravgiften sies og være det mest brukte virkemidlet i distriktpolitikken. Denne avgiften ble innført i 1967 til finansiering av folketrygden, og ble fra 1975 gradert ut fra arbeidstakers bosted (Sejersted m.fl. 2012, s. 522). Målet var da å

«styrke sysselsettingen og bosettingen i distriktene gjennom et automatisk virkemiddel som reduserte kostnadene ved bruk av arbeidskraft i alle typer virksomhet» (Sejersted m.fl. 2012, s. 522). Det har opp gjennom tidene vært forskjellige soner og satser, men da EØS-avtalen trådte i kraft var landet delt inn i totalt fem soner der satsene varierte fra 0 % i Finnmark og Nord-Troms til 14,1 % på Østlandet (Sejersted m.fl. 2012, s. 522). Arbeidsgiveravgiften ble avvirket i Finnmark og Nord-Troms da Tiltakssonen ble etablert i 1990 (Sejersted m.fl. 2012, s. 522).

3.2. Tiltakssonen

Tiltakssonen består av alle kommunene i Finnmark og syv kommuner i Nord-Troms (Regjeringen.no 2008). Målsettingen med tiltakssonen er «å gjøre Finnmark og Nord-Troms mer attraktiv for bosetting, næringsvirksomhet og arbeid, og at virkemidlene skal stimulere til positive utviklingstrekk» (Regjeringen 2008). De viktigste virkemidlene i tiltakssonen er fritak for arbeidsgiveravgift, nedskrivning av studielån, fritak for el-avgift på forbruk og reduksjon i personbeskatning (Regjeringen 2008). Et annet virkemiddel er ekstra barnetrygd (Angell m.fl. 2012, s.12). Disse virkemidlene kan derfor sies å være både næringsrettet og personrettet.

Fritak for arbeidsgiveravgift gjør det mer attraktivt å opprette og drive bedrifter i tiltakssonen da kostnadene til arbeidsgiver vil reduseres betraktelig, særlig i større bedrifter, ved å slippe å betale arbeidsgiveravgift til staten. Dette vil øke sannsynligheten for næringsutvikling i området. De personrettede virkemidlene gjør bosetting og sysselsetting mer attraktivt, siden man kan sitte igjen med mer penger enn hvis man bor andre steder i landet. Dette oppnås gjennom nedskrivning av studielån, reduksjon i personbeskatning og ekstra barnetrygd. Innbyggerne får da frigjort midler som de kan bruke på andre ting. Fritaket for el-avgift på forbruk vil oppleves som attraktivt både for folk flest og for bedrifter i området da begge sparer penger de ellers måtte ha brukt på strøm. I en Norut-rapport sies det at det fortsatt er behov for virkemidlene i tiltakssonen, først og fremst for å stimulere arbeidskraftsbehovet (Angell m.fl. 2012, s. 15). I perioden 1994-2011 finner utvalget i Europautredningen at hovedlinjene som ble bestemt ved opprettelsen av tiltakssonen er blitt beholdt (Sejersted m.fl. 2012, s. 522).

3.3. Videreføring av distriktsstøtteordninger etter EØS-avtalen

Kommunal- og moderniseringsdepartementet bevilget i 2011, som før EØS-avtalen, fortsatt penger til distrikts- og regionalpolitikken. Fylkeskommunene har fått hovedansvaret for å styre midlene til regional utvikling og nyskaping (Sejersted m.fl. 2012, s. 522). Utvalget i utredningen konkluderer i et underkapittel med at «hovedbildet er imidlertid at de norske distriktsstøtteordningene i stor grad er blitt videreført under EØS-avtalen (Sejersted m.fl. 2012, s. 522-523). Sejersted m.fl. mener også at siden vi ser at beløpsstørrelsen på de totale bevilgningene har svingt i stor grad, så indikerer dette at «norske myndigheter kan føre en mer eller mindre ambisiøs distrikts- og regionalpolitikk innenfor rammene av EØS-avtalen (2012, s. 522-523).

Fri flyt av de fire frihetene har berørt mye av distrikts- og regionalpolitikken, allikevel peker utvalget i Europautredningen på at de omleggingene som har foregått har hatt bredt politisk flertall og i mange tilfeller fant de sted før endringer knyttet til EØS-avtalen (Sejersted m.fl. 2012, s. 544). Med dette menes det at selv om mange har vært skeptiske og klandret EU/EØS-avtalen for de endringene som har skjedd, så ville det i mange tilfeller skjedd en endring uavhengig av Norges samarbeid med EU. Utvalgets flertall vil si at «EØS-avtalen har begrenset den nasjonale handlefriheten, men handlingsrommet er fortsatt betydelig» (Sejersted m.fl. 2012, s. 544). Utvalgets flertall mener også at politikerne har vært kreative til å utnytte det «distriktpolitiske spillerommet» når de har ønsket å bevare eksisterende ordninger under EØS-avtalen (Sejersted m.fl. 2012, s. 544). Allikevel ser de at når det gjelder reglene for offentlig støtte kunne myndighetene vært flinkere til å til å utnytte handlingsrommet, som fremdeles «er stort og kan benyttes bedre» (Sejersted m.fl. 2012, s. 528).

Oppsummert kan jeg derfor si at Norge har flere distriktpolitiske virkemidler, og at differensiert arbeidsgiveravgift er det viktigste. I hvilken grad de brukes så vil jeg si at de alle brukes til en viss grad, og alle har en viss innvirkning for å nå de distriktpolitiske målene om sysselsetting og bosetting i hele landet. I tillegg vil jeg trekke frem at de distriktpolitiske virkemidlene i stor grad er de samme som før inngåelsen av EØS-avtalen, men at de i noen tilfeller har blitt modifisert eller endret.

4. Resultat

Jeg skal nå gå over til å beskrive forskningsresultatene fra de tre fylkeskommunene som har deltatt i intervju gjennom e-post. Etter at funnene fra alle fylkene har blitt belyst vil de analyseres for å se om jeg kan finne noen likheter eller ulikheter dem i mellom.

4.1. Telemark fylkeskommune

Telemark fylkeskommune ligger sentralt i Sør-/Vest-Norge og betegnes ofte som et stykke Norge i miniatyr da fylket innehar både «en glitrende skjærgård og storslåtte vidder» (Telemark fylkeskommune, ingen dato). Representanten fra fylket er Jørund A. Ruud som leder i hovedutvalget for næringsutvikling i fylket. Han presiserer at han ønsker at svarene skal bli oppgitt som hans egne, da han mener det vil finnes ulike politiske vurderinger til svarene som de andre i fylkeskommunen ikke skal behøve å stå inne for. Ruud opplever at fylket har mange fordeler knyttet til sin geografiske beliggenheten. Han forteller at det er kort vei både til Oslo og til sørlandsbyene Arendal og Kristiansand. Fylket har også en bra vintersikker forbindelse over til Hordaland og Haugalandet, og ikke minst har det nærhet til kontinentet og markedene der. Han forteller at de raskeste ferjene bruker vel fire timer over til Europa. Ruud skriver at til tross for alle fordelene har fylket også de klassiske innenlandsutfordringene knyttet til bosetting, demografi og andre distriktsulemper.

Sysselsettingen er høy, og de fleste jobber innenfor offentlig sektor og industri. Særlig trekker Ruud frem at mange sysselsettes innenfor varehandel og reparasjon av biler. Det er relativt mindre ansatte innenfor privat tjenesteyting, og i følge Ruud sysselsettes ca. 47000 innenfor privat næringsliv og ca. 27000 innenfor offentlig sektor. Dette kan bekreftes av tall fra Statistisk Sentralbyrå. Ved at så mange er sysselsatt gir bedriftene mye tilbake til samfunnet i form av blant annet arbeidsplasser og skatteinntekter. I følge Ruud er disse arbeidsplassene helt avgjørende for at regionen skal bestå. Han forteller også at Telemark er et stort eksportfylke, et av landets største både i tonn og økonomisk verdi. Store eksportvarer er for eksempel kunstgjødsel og tømmer.

Når det kommer til bosettingen i fylket har man et par større/middelsstore byer, noen små byer og mange grender, bygder og tettsteder. Ruud skriver at når det er så stor variasjon knyttet til hvor folk bor, vil det også variere hvor godt tjenestetilbud innbyggerne har nært seg. Bosatte i mer perifere strøk vil ha lengre reisevei til skoler, barnehager, helsetjenester, fritidsaktiviteter og sosiale tilbud. Ruud synes det er vanskelig å svare generelt på hva

innbyggerne har av tjenestetilbud innenfor rimelig reiseavstand, men skriver at noen har nesten ingen avstand til tjenestene, mens for andre er det milevis til det meste.

Når det kommer til innvirkningen fra EU sier Ruud at fylket, spesielt i sektorene eksportindustri og privat næringsliv, er helt avhengige av markedsadgangen til EU. Så for Telemark fylkeskommune er EØS-avtalen avgjørende. Også i bygg- og anleggssektoren merkes det tydelig at det er press på kostnader og lønninger på grunn av konkurranse fra lavkostland ellers i Europa.

Ruud mener at fylket merker godt at det kommer nye EU direktiver inn i EØS-avtalen. Disse endringene har stor påvirkning på for eksempel offentlige innkjøp. Samtidig er risikoen for sosial dumping som følge av fri flyt av arbeidskraft også følbart. Med sosial dumping menes det at «særlig utenlandske arbeidstagere som utfører arbeid i Norge får vesentlig dårligere lønns- og arbeidsvilkår enn norske arbeidstakere (Arbeidstilsynet, ingen dato). For å få bukt med dette prøver fylkeskommunen ut nye kontraktsformer, samtidig som de samarbeider tett med blant annet skattemyndighetene, da de vil ha et rent arbeidsliv uten skatteunndragelser, svekket HMS og lignende.

Fylkets distriktpolitikk blir påvirket av innflytelsen fra EU gjennom at den nasjonale politikken blir noe endret under innflytelsen fra EU og EØS-avtalen. Samtidig gir samarbeidet med EU nye muligheter til både kommuner og bedrifter gjennom for eksempel Interreg.-midler og andre programmer. Dette bidrar derfor i betydelig grad til større utviklingsmuligheter som jo er positivt for fylket. Ruud skriver at han ikke kjenner til om EØS-avtalen har lagt noen begrensninger på utviklingsmulighetene i fylket.

Når det kommer til næringspolitikk skriver Ruud at han mener at EØS-avtalen har gitt vesentlig bedre forutsetninger for å drive næringsvirksomhet i fylket. «Uten markedsadgang får eksportindustrien vår enorme problemer», konkluderer Ruud. Den norske distriktpolitikken har stimulert til næringsutvikling i distriktene på en rekke områder. Ruud mener at det kan man se på at Norge har levende distrikter og et variert næringsliv i en helt annen grad enn nesten hele resten av Europa.

Telemark fylkeskommunen arbeider opp mot staten for å sikre at distriktpolitiske interesser blir hørt ved å ha jevnlig møter med statlige institusjoner, blant annet stortingsbenken. I

tillegg skriver Ruud at de er aktive inn mot Kommunenes Sentralforbund (KS) for å sikre at distriktskommunenes og distriktsfylkenes interesser blir ivaretatt. Om hvorvidt staten tar hensyn til fylkeskommunenes distriktpolitiske ønsker svarer Ruud at dette er svært varierende. Han forteller at de siste års reduksjon i regionale utviklingsmidler skaper store problemer. Samtidig skriver han avslutningsvis at utvikling av bedre veier og jernbaneløsninger gir nye muligheter.

4.2. Trøndelag fylkeskommune

Trøndelag fylkeskommune ble etablert som nytt fylke fra og med 1.januar 2018, da de tidligere fylkene Nord- og Sør-Trøndelag ble slått sammen. Representanten fra Trøndelag ønsker å være anonym i oppgaven og vil derfor omtales som *representanten fra fylkeskommunen, representanten eller informanten*. Representanten sier også at det er deler av spørsmålene som ikke kunne besvares ut i fra at de ikke er relevante for det arbeidsområdet hun arbeider med. Fylket ligger i regionen som betegnes som Midt-Norge og består av fire geografiske områder som strekker seg rundt Trondheimsfjorden, ut til kystbygdene og øyene, nordover mot Namdalen og østover mot fjellbygdene inn mot svenskegrensa (Haugen 2018).

Representanten fra fylkeskommunen forteller at fylket har høy sysselsetting, over landsgjennomsnittet. Dette kan bekreftes av tall fra Trøndelag i Tall (Trøndelag fylkeskommune 2018, s. 59 og 68). I e-posten skriver representanten at helse, varehandel og undervisning er de største næringene i Trøndelag målt etter antall sysselsatte, dette bekreftes også av Trøndelag i Tall (Trøndelag fylkeskommune 2018, s. 64). Representanten skriver at disse tre næringene står for nesten 50% av arbeidsplassene i Trøndelag, tallene fra statistikken viser at dette tallet er 44,4% (Trøndelag fylkeskommune 2018, s. 64), mens ca. 35% jobber innenfor offentlig sektor (Trøndelag fylkeskommune 2018, s. 66). Representanten henviser til statistikk for disse spørsmålene, men forteller at når det kommer til arbeidsmarkedet er det i antall flest private bedrifter, men flest ansatte i offentlig virksomhet. I følge representanten har drøyt 90% av de private bedriftene i Trøndelag mindre enn 10 ansatte. Videre forteller hun at verdiskapningen i Trøndelag ligger på ca. 200 mrd. kr. Her trekker hun frem akvakultur som en meget viktig bidragsyter. Fylkeskommune har en målsetting om økt bærekraftig verdiskapning og internasjonal konkurransevne i Trøndelag. Strategi for å nå målene innenfor innovasjon og verdiskapning sier at Trøndelag må bygge videre på de fortrinnene de har i sterke kunnskaps- og teknologimiljøer og innen naturressursbaserte næringer. Representanten forteller at det legges opp til at Trøndelag skal satse på smarte

samfunn, havrommet, bioøkonomi, sirkulærøkonomi og opplevelsesnæringer. Hun bekrefter også at disse arbeidsplassene er viktige for at regionen skal bestå.

Når det kommer til eksport henviser representanten igjen til offentlig statistikk. Allikevel kommenterer hun at vareeksport fra Trøndelag vokser raskere enn lanssnittet og at eksport av fisk står for ca. 60% av vareeksport fra Trøndelag. Trøndelag i Tall viser at eksporten av fisk faktisk er på hele 64% (Trøndelag fylkeskommune 2018, s. 72). Eksporten av fisk har økt raskere enn annen vareeksport, som også bekreftes av Trøndelag i Tall (Trøndelag fylkeskommune 2018, s. 72). I tillegg er Trøndelag en av Norges største oppdrettsfylker (Trøndelag fylkeskommune 2018, s. 74).

Representanten skriver at Trøndelag har et bosettingsmønster med store områder med spredt bebyggelse. Samtidig er det sterk konsentrasjon i Trondheimsområdet. Det er mye bosetting langs jernbanen og E6 i nord-sør-retning. Ellers trekker hun frem at elvedaler og store innsjøer kommer fram i kartet på grunn av at bosettingen er samlet langs disse, mens bosettingen i kystkommunene stort sett følger kystlinjen. Informanten trekker frem at regionhovedstaden Trondheim har tettest bosetting, men at også flere steder i Trøndelag har tett bosetting, blant annet i Innherredsbyene og Namsos, dette bekreftes av Trøndelag i Tall (Trøndelag Fylkeskommune 2018, s. 12 og 14). Innherredsbyene vil si Steinkjer, Levanger og Verdal (Regjeringen.no 2017).

Når det kommer til å ha et godt tjenestetilbud til innbyggerne forteller representanten at 74,7% av befolkningen i Trøndelag bor i et tettsted, og at i 6 kommuner i fylket er det ingen steder som kvalifiserer til betegnelsen tettsted (Trøndelag fylkeskommune 2018, s. 32). Videre ønsker representanten å informere om at Trøndelagsplanen for 2018-2030 legger opp til å ha et balansert utbyggings- og bosettingsmønster. Representanten beskriver dette som at Trondheim er en konkurransedyktig storby og en positiv drivkraft for utvikling i fylket, at fylket har attraktive småbyer og regionale tyngdepunkter med varierte funksjoner og tjenester, og at Trøndelag består av livskraftige regioner og distrikter med identitet og særpreg. Hun viser til at den historiske utviklingen spår at det kan bli vanskelig å opprettholde bosetting og aktivitet i hele regionen. Spesielt i innlandet i Trøndelag har man i lengere tid hatt en negativ utvikling i folketall og arbeidsplasser. Mange av de samme innlandskommunene har også så lave folketall at det er vanskelig å opprettholde fullverdige tjenestetilbud.

Alderssammensetningen og lav aldersbæreevne tyder også på at flere steder av

innlandskommunene i Trøndelag kommer til å stå ovenfor betydelige utfordringer de kommende årene. For å motvirke denne utviklingen kan det å bygge opp under de regionale tyngdepunktene i innlandet være et virkemiddel. Representanten forteller videre at kystkommunene i Trøndelag over en lengere periode har hatt en mer positiv utvikling. Befolkningsveksten i flere av disse kommunene har kommet seg som et resultat av mye arbeidsinnvandring, og det er spesielt veksten i marine næringer og da særlig akvakultur som har vært driveren for denne utviklingen. Det at veksten er så bundet opp mot næring gjør at kystkommunene er sårbare i forhold til eventuelle konjunkturedringer eller biologiske hendelser som kan påvirke oppdrettsproduksjonen, dette har også innvirkning på befolkningsgrunnlaget i disse kommunene. Hun trekker frem at det på grunn av den store arbeidsinnvandringen også er viktig forutsetning med en vellykket integrering for at disse kommunene skal fortsette å ha en positiv utvikling.

Når det kommer til hvordan fylkeskommunen merker noe til EU/EØS-avtalen sier representanten at hun ikke vet om de ansatte i fylkeskommunen faktisk tenker over i hvor stor grad EØS-avtalen påvirker det daglige arbeidet, men hun mener at det er liten tvil om at de påvirkes i stor grad og på mange nivåer. Hun forteller at de påvirkes rettslig ved at nye EU-regelverk iverksettes, politisk ved samordning av politiske mål og strategier, og politisk gjennom programdeltagelse. Representanten arbeider selv mye med programdeltagelse. Hun forteller at EØS-avtalen gir fylket mulighet til å delta i programaktiviteter og finansieringsmuligheter gjennom for eksempel Interreg, Erasmus+, Horisont 2020, etc.

Fylkets distriktpolitikk påvirkes altså av EU og EØS-avtalen. Representanten sier at nesten alt fylkeskommunen gjør påvirkes av EU/EØS. Kommunens Sentralforbund (KS), har akkurat gjennomført en studie av kommunesektorens påvirkning av EU/EØS, og funnene viser at 49% av sakene i fylkeskommunene og kommunene er påvirket av EU/EØS. Så å svare generelt på hvordan fylkets distriktpolitikk påvirkes av EU/EØS er vanskelig, mener informanten. For regionen dreier det seg om rettslig berøring i form av anskaffelser, offentlig støtte, planlegging, bygg, miljø, klima, energi, vann, avløp, renovasjon, samferdsel, transport, arbeidsgiver, etc. I tillegg vil EU/EØS-regelverket påvirke arbeidsgiverrollen, folkehelse, kommunal- og regional planlegging, reduksjon av klimautslipp, sosial inkludering, samt skole og utdanning.

Når det kommer til hvordan EØS-avtalen bidrar til muligheter for positiv utvikling i fylket, mener representanten at det er mest nærliggende å trekke fram mulighetene de har med tanke på programdeltagelse. Hun forteller at gjennom EØS-avtalen har Norge og norske aktører mulighet til å delta i mange av EUs programmer. Rollen til fylkeskommunen er å informere, mobilisere, veilede og være døråpner for internasjonale prosjekt i egen region i samarbeid med bedrifter, forskningsmiljøer, kommuner, skoler og øvrig næringsliv. I tillegg skriver informanten at fylket har forvaltningsansvar for Interreg. Sverige-Norgeprogrammet. Trøndelag har god deltagelse i noen programmer, mens handlingsrommet fortsatt er stort i forhold til andre program.

Avslutningsvis sier representanten at hun synes det er vanskelig å si noe om EØS-avtalen har lagt noen begrensninger på utviklingsmulighetene i fylket, men kommenterer at de må forholde seg til EUs regelverk innen de aller fleste områder. Jeg tolker dette som at det finnes både positive og negative sider ved å ha EØS-avtalen, men antar at når representanten ikke kommer på noen konkrete ting, veier kanskje fordelene og mulighetene opp for de eventuelle gangene avtalen begrenser utviklingsmulighetene. Stort sett viser det seg at det er mulig å jobbe med reglene for å komme frem til et resultat både EU/EØS og fylkeskommunene vil eniges om.

4.3. Finnmark Fylkeskommune

Finnmark fylkeskommune er det nordligste og østligste fylket i Norge, og har blant annet felles grense til både EU og Russland. Geografisk er Finnmark større en Danmark, forteller representanten fra fylkeskommunen. Representanten ønsker å være anonym i oppgaven og vil derfor omtales som *representanten fra fylkeskommunen, representanten eller informanten* i resten av oppgaven. Informanten sier at siden noen av spørsmålene er av politisk karakter er det vanskelig for han å ha noen mening om disse på grunn av arbeidsstillingen sin. I tillegg legger han ved en OECD-rapport som fylkesmannen i Finnmark har fått laget, da han mener denne gir et godt eksempel på påvirkningsarbeidet de gjør, og han mener at denne rapporten vil gi gode svar på de spørsmålene han selv ikke utdyper.

Representanten sier at de fleste i fylkeskommunen er sysselsatt, og de fleste arbeider innenfor offentlig sektor (OECD 2017, s. 11). Etter offentlig sektor sysselsettes flest innenfor engroshandel, detaljhandel, transport, opphold og mattjenester (OECD 2017, s. 11). På

spørsmål om det er flest offentlige eller private aktører som preger arbeidsmarkedet svarer representanten at dette avhenger av lokasjon innad i fylket.

I Nordområdene, de tre nordligste fylkene: Nordland, Troms og Finnmark regnes eksportnæringene innen olje og gass, fiskeri og turisme som helt nødvendige for å opprettholde en god nok standard på offentlige tjenester for befolkningen (OECD 2017, s. 151). Det vil derfor være rimelig å anta at disse områdene på et distriktspolitisk perspektiv er avgjørende for å opprettholde både bosetting og sysselsetting. I Nordområdene er de viktigste eksportnæringene innenfor akvakultur og tjenester knyttet til turisme helt avhengige av kapasitet til å effektivt flytte varer og folk året rundt (OECD 2017, s. 171). Samlet sett ses det at nordområdene har en god infrastruktur, samtidig som man ser at det finnes utfordringer knyttet til topografi og klima (OECD 2017, s. 171). Det er viktig å opprettholde et godt tilbud til offentlig infrastruktur i området for å sikre både bosetting og sysselsetting. For at sysselsettingen skal bestå er det viktig at varene som eksporteres og transporteres kommer frem dit de skal innen rimelig tid og levert med god kvalitet. Det er også viktig å sikre velstand og infrastruktur i nordområdene for å kunne håndtere geopolitiske utfordringer og muligheter knyttet til for eksempel handel med Russland og EU.

Finnmark har muligheter til å sikre vekst gjennom å utnytte sine store naturressurser både ved kysten og på land, gjennom sin kulturarv og historie, og sitt arktiske klima for turisme (OECD 2017, del 2, side 3). Rapporten slår fast at fylkeskommunen kan utnytte sine ressurser i Finnmark bedre ved å være innovative og støtte næringslivet, styrke kompetansenivået blant arbeidskraft og ungdom, samt at de også må legge regionale planer for transport for å øke den økonomiske utviklingen (OECD 2017, del 2, side 3-4).

Representanten fra fylkeskommunen svarer meget kort, og i mange tilfeller svarer vedkommende ikke i det hele tatt på spørsmålene om hvordan innvirkningen fra EU merkes i Finnmark. Det han allikevel trekker frem er at differensiert arbeidsgiveravgift og tiltakssonen er viktige virkemidler for fylket. Han sier også at fylkeskommunen jobber gjennom Nord-Norges Europakontor for å nå ut i Europa, og han forteller at de er det eneste norske regionkontoret som er registrert som en lobbyaktør i Brussel. Når det kommer til om EØS-avtalen har lagt noen begrensinger på utviklingsmulighetene i fylket svarer representanten: differensiert arbeidsgiveravgift. Det er vanskelig å tolke de svarene representanten gir på dette området, da de er så korte at det gir mye usikkerhet rundt hva informanten faktisk mener.

Allikevel vil jeg anta at representanten mener at EØS-avtalen har begrenset hvordan den norske staten har kunnet bruke differensiert arbeidsgiveravgift. Det kan bety at han mener handlingsrommet i bruken av virkemidlet har blitt svekket som følger av påvirkning fra EU og EØS-avtalen, men dette vil kun bli spekulasjoner.

Avslutningsvis forteller representanten at fylkeskommunen jobber opp mot staten gjennom flere ulike kanaler for å sikre at sine distriktspolitiske interesser blir fremmet og hørt i store sammenhenger, han nevner at noen av disse kanalene er for eksempel: egenaktivitet, Nordnorsk råd, Nord-Norges Europakontor, Nordklatrådet, Barentssamarbeidet og nettverket Northern Sparsely Populated Areas.

5. Analyse

Nå foreligger det først en komparativ analyse av de tre fylkene, hvor målet er å se nærmere på hvilke likheter og ulikheter de har. Denne analysen ble delt inn i kategorier for å gjøre sammenligningen mer oversiktlig. Deretter følger en kvalitativ analyse for å kvalitetssikre dataene som er hentet inn fra fylkene.

5.1. Komparativ analyse av fylkene

5.1.1. Markedsadgang

Alle de tre fylkene er avhengige av EØS-avtalen og andre avtaler med EU for å jobbe opp mot de distriktpolitiske målene. Gjennom EØS-avtalens fri flyt av varer merker alle de tre fylkene at de er avhengige av markedsadgangen til EU for å kunne eksportere varene de produserer. I Telemark eksporterer de mest tømmer og kunstgjødsel, mens i både Trøndelag og Finnmark er de store på akvakultur og eksport av fisk. Selv om jeg her ser at de til en viss grad eksporterer ulike produkter, driver de alle med vareeksport både til EU og resten av verden, og er derfor i like stor grad avhengige av markedsadgangen de får gjennom Norges avtaler med EU.

5.1.2. Arbeidsinnvandring

Både Trøndelag fylkeskommune og Telemark fylkeskommune trekker også frem at de er avhengige av arbeidskraft fra kontinentet. Telemark skriver til og med at de må jobbe aktivt for å unngå sosial dumping på grunn av pågangen av arbeidskraft i enkelte sektorer. Trøndelag skriver at de på grunn av vekst i marine næringer har merket en positiv befolkningsvekst i kyststrøkene som følger av arbeidsinnvandring fra kontinentet.

5.1.3. Programdeltagelse

Alle de tre fylkene opplever muligheter gjennom Interreg og andre programsamarbeid Norge har med EU. «Interreg er EUs program for å fremme sosial og økonomisk integrasjon over landegrensene gjennom regionalt samarbeid» (Interreg.no, ingen dato). Programmets mål er å «styrke samarbeidet mellom naboregioner som var delt av nasjonale grenser» (Interreg.no, ingen dato). Norge deltar totalt i 11 forskjellige programmer, hvor for eksempel Trøndelag fylkeskommune, og flere andre grensefylker deltar i Sverige-Norge-programmet (Interreg.no, ingen dato). Trøndelag fylkeskommune skriver på sine hjemmesider at «både offentlige virksomheter og organisasjoner, universitet og høyskoler, forskningsinstitusjoner, nærings- og

arbeidslivsorganisasjoner, bransjeorganisasjoner og statlige myndigheter kan søke om samarbeidsprosjekter» innenfor Interreg.-programmene (Trøndelag fylkeskommune 2018). Representanten fra Trøndelag fylkeskommune skriver at det finnes mange finansieringsmuligheter gjennom både Interreg. og andre programsamarbeid. Hun påpekte også at det finnes mange muligheter som i dag ikke benyttes og at mye av handlingsrom innenfor denne typen samarbeid fortsatt er ubrukt. Det finnes også et lignende Interreg.-program som Finnmark og de andre nordlige fylkeskommunene deltar i som kalles Nord-programmet (Interreg.no, ingen dato).

5.2. Kvalitativ analyse

5.2.1. Telemark

Representanten fra Telemark Fylkeskommune, Jørund A. Ruud, tilfører reliabilitet eller pålitelighet i oppgaven gjennom hans egne synspunkt. Ved at han ønsker at svarene skal oppgis som hans egne ønsker han å vise til at det finnes ulike politiske vurderinger til svarene han har gitt, og at de dermed ikke nødvendigvis vil kunne overføres til å bli svarene som alle andre ansatte i fylket vil stå inne for. Det vil da være rimelig å anta at de i noen tilfeller vil kunne overføres til andre, mens de i andre tilfeller kun vil være hans personlige synspunkt på spørsmålene. Hans svar er troverdige da de kommer direkte fra han selv, men det er fortsatt vanskelig å generalisere informantens meninger i og med at han er den eneste fra fylket som har gjennomført intervjuet. Allikevel kan man i noen tilfeller begrunne hans påstander gjennom tidligere forskning og teori, som for eksempel gjennom offentlig statistikk. Trolig er dette svar som flere av de ansatte i Telemark fylkeskommune sitter med, og er derfor i en viss grad generaliserbar.

Gjennom oppgaven har jeg forsøkt å presisere hva informanten skrev og hva han mente, og jeg mener derfor at teksten viser god transparens. Transparensen kunne selvsagt vært enda tydeligere ved at jeg hadde hatt tid og anledning til å stilt oppfølgingsspørsmål på steder hvor jeg var usikker på hva informanten mente. Jeg mener selv at jeg har presisert hva som er mine tanker og hva informanten faktisk sa. Validitet går på om man faktisk fikk svar på det man lette etter, og i tilfellet med Telemark fylkeskommune mener jeg at det har jeg. Representant Ruud svarte på hvordan han mente distriktpolitikken i Telemark fylkeskommune ble påvirket av Norges samarbeid med EU. Når det gjelder hva som kunne blitt gjort annerledes, hadde det

vært nyttig å stilt oppfølgingsspørsmål for å få enda mer dybde og informasjon ut av svarene til representanten.

5.2.2. Trøndelag

Representanten fra Trøndelag fylkeskommune tilfører reliabilitet i oppgaven gjennom å komme med sine egne kommentarer til spørsmålene. I noen tilfeller kan nok informantens svar være meningene til flere i fylkeskommunen, mens de i andre tilfeller kun vil kunne ses på som hennes egen oppfatning. De vil derfor kunne generaliseres i noen grad. Synspunktene er troverdige da de kommer direkte fra representanten, men på lik linje som i Telemark fylkeskommune, vil det være vanskelig å generalisere informantens meninger da det bare har blitt gjennomført ett intervju fra Trøndelag fylkeskommune. Allikevel ser jeg at i noen av tilfellene kan svarene til informanten begrunnes gjennom statistikk. Oppgaven har derfor brukt konseptuell generalisering, hvor man begrunner argumentene gjennom tidligere forskning og teorier for å gi større gyldighet til oppgaven (Tjora 2012, s. 215).

Oppgaven viser i noen grad god transparens, jeg har forsøkt å presisere akkurat hva det var informanten sa og mente, men jeg mener dette ville kommet enda bedre frem hvis jeg hadde hatt tid til å etterspørre informasjon som jeg savnet da jeg skrev teksten. Jeg mener at representanten svarte på det hun ble spurt om, altså har jeg fått de svarene jeg lette etter. Ut i fra dette mener jeg derfor at oppgaven har validitet. I likhet med Telemark fylkeskommune, skulle jeg ønsket at jeg også i dette tilfellet hadde hatt muligheten til å få mer utdypende svar gjennom oppfølgingsspørsmål.

5.2.3. Finnmark

Informanten fra Finnmark var svært knapp i sine svar på spørsmålene. Jeg fikk derfor svært lite egne data å jobbe ut i fra når det gjelder denne representanten. For det meste refererte han til tidligere forskning og statistikk, som jo i og for seg er greit, men det gir ikke mye holdbarhet for å finne akkurat Finnmark fylkeskommunes synspunkter om forskjellige spørsmål. De få tingene informanten nevnte tilførte reliabilitet eller pålitelighet, men det var svært få tilfeller hvor han skrev noe mer en et par stikkord. Det er derfor vanskelig å si noe om synspunktene kan generaliseres, da de personlige synspunktene i stor grad uteble fra oppgaven. Henvisningen til litteratur gjør at det jeg har formulert fra fylket, i meget stor grad baserer seg på forskning og teori, som igjen gjør at oppgaven benytter seg av konseptuell generalisering for å begrunne argumentene med forskning for å gi større gyldighet i

oppgaven. Om hvorvidt meningene kan generaliseres til å tilhøre flere i fylkeskommunen, vil jeg anta da flere ansatte sannsynligvis legger OECD-rapporten til grunn for arbeidet sitt.

Jeg mener oppgaven viser god transparens gjennom at jeg presiserer hva informanten sa, og ved å bruke kildehenvisninger der hvor informanten henviste til det. Jeg vil si at jeg til en viss grad fikk svar på de spørsmålene jeg lurte på, men på et helt annet grunnlag enn det jeg i utgangspunktet ønsket. Svarene fra Finnmark fylkeskommune ble mer et dokumentstudie av OECD-rapporten enn et intervju med personlige tanker og meninger. Også i dette tilfellet vil jeg legge til at jeg kanskje kunne ha fått mer de svarene jeg ønsket ved å hatt bedre tid til oppfølgingsspørsmål.

6. Diskusjon og konklusjon

Hvilke distriktpolitiske virkemidler har Norge, og i hvilken grad brukes de? Er virkemidlene de samme som før inngåelsen av EØS-avtalen? Er det spesielle områder i distriktpolitikken som påvirkes/begrenses av Norges samarbeid med EU, i så fall hvilke og i hvilken grad? På hvilke måter bidrar EØS-avtalen til å gi bedre forutsetninger for å drive næringsvirksomhet i distriktene? Oppgaven skal nå besvare underspørsmålene før den foretar en konklusjon på problemstillingen: *i hvilken grad påvirkes den norske distriktpolitikken av Norges avtaler med EU?*

6.1. Distriktpolitiske mål og virkemidler

Norsk distriktpolitikk har i dag målsettinger om å regulere forskjeller i økonomisk velferd og levevilkår for hele landet, opprettholde bosettingsmønsteret og oppnå regional balanse. Dette skal gjøres gjennom å sikre vekst og likeverdige levevilkår og bærekraftige regioner (Det Kongelige Kommunal- og Moderniseringsdepartementet 2017, s. 13). Disse målene skal nåes gjennom å benytte et utvalg virkemidler. Noen av de distriktpolitiske virkemidlene Norge benytter seg av er blant annet differensiert arbeidsgiveravgift, småkommunetilskudd, distriktstilskudd og andre støtteordninger, tilskudd og lån i ulike former. Alle disse inngår i EØS-avtalen, men det finnes også en rekke virkemidler som ikke inngår i EØS-avtalen.

Virkemidlene er i stor grad de samme som før EØS-inngåelsen, men har i noen tilfeller blitt modifisert og tilpasset slik at de passer inn i EUs regelverk. Der det har «vært bred politisk enighet i Norge om å forsvare eksisterende ordninger» har de også blitt bevart (Sejersted m.fl. 2012, s. 543). Dette ses for eksempel når det gjelder den langvarige striden om den differensierte arbeidsgiveravgiften. Som Sejersted m.fl. sier har den «med visse modifikasjoner, blitt beholdt og supplert med andre tiltak» (2012, s. 543).

Når det kommer til om det er spesielle områder i distriktpolitikken som blir berørt av Norges samarbeid med EU er det vanskelig å gi et konkret svar på i hvilken grad forskjellige områder blir berørt. Kommunenes Sentralforbund la nylig frem en rapport som viser at omtrent halvparten av alle kommuner og fylkeskommuner foretar seg påvirkes av EU og EØS, dette innebærer både rettslig- og politisk berøring (Indset m.fl. 2018, s. 7). Det kan dermed antas at veldig mange områder også i distriktpolitikken berøres av Norges avtaler med EU. I denne analysen har jeg sett at blant de tre fylkene som ble intervjuet, har påvirkningen vært spesielt

stor i områder som går på sysselsetting og arbeidsinnvandring, men også innen handel, eksport og markedstilgang.

6.2. Næringsutvikling

«Globalisering og økt konkurranse fra lavkostland har skapt utfordringer for norsk næringsliv, og spesielt for regionene utenfor storbyene med ensidige industristeder» (Sejersted m.fl. 2012, s. 544). Globalisering har skapt et omstillingspress, samtidig kan det antas at EØS-avtalen har hjulpet til å dempe dette presset, «både gjennom arbeidsinnvandring og sikret markedsadgang for eksporten» (Sejersted m.fl. 2012, s. 544). Her ser jeg eksempler på utfordringer knyttet til norsk næringspolitikk, som i stor grad henger sammen med den norske distriktpolitikken. Målet med næringspolitikken er å fremme økt verdiskapning, noe som ofte kombineres med «målsettinger om at aktiviteter skal skje i distrikter og utkantstrøk» (Røste 2013, s. 175).

Den globale utviklingen har altså truet norsk næringsliv i distriktene gjennom økt konkurranse og lave priser. På den andre siden har EØS-avtalen hjulpet de norske distriktene slik at næringslivet i utkantstrøk fortsatt har kunnet eksistere gjennom økt arbeidsinnvandring og sikker markedsadgang til det europeiske markedet for eksportindustrien. Dette nevnes også av de tre fylkene i analysen. De trekker frem gode argumenter for at EØS-avtalen har gitt dem bedre forutsetninger og muligheter for å drive med næringsvirksomhet i distrikter og spredtbygde strøk. Dette har skjedd som følge av fri flyt av arbeidskraft, blant annet fra Øst-Europa, som har bidratt til å kunne opprettholde aktivitet og sysselsetting innen næringer spesielt på steder hvor man ellers ville ha forventet utflagging og reduksjon i sysselsettingen (Sejersted m.fl. 2012, s. 544). For lokale aktører har EØS-avtalen derfor ført til større markedsadgang, som har ført med seg økt næringsutvikling i distriktene.

Informanten fra Telemark fylkeskommune mener at den norske distriktpolitikken har bidratt til «at Norge har levende distrikter og variert næringsliv i en helt annen grad enn nesten hele Europa ellers» (Ruud 2018). Kanskje er den norske distriktpolitikken i så måte unik, siden den klarer å bevare bosettingen og sysselsettingen i hele landet, også i utkantstrøk? Det får i så fall ligge til grunn for senere forskning.

6.3. Problemstilling

Så hvordan har egentlig den norske distriktpolitikken blitt påvirket av Norges avtaler med EU? Jeg vil trekke frem at den økte arbeidsinnvandringen har ført til positiv næringsutvikling

blant annet i distriktene, som igjen har ført til at flere bosetter seg i distriktene. Som Trøndelag fylkeskommunes representant skrev, så de en sammenheng mellom økt sysselsetting i distriktene og økt bosetting i distriktene. Økt sysselsetting fører også til økt verdiskapning, som igjen ofte fører til mer levende samfunn. Ved at verdiskapningen økes vil også kommunene og fylkenes inntekter økte som igjen vil kunne føre til at tjenestetilbudet øker. Økt tjenestetilbud vil i mange tilfeller igjen føre til økt livskvalitet og bedre levevilkår. Disse sammenhengene gjør at jeg vil si at EØS-avtalen på mange måter fører med seg muligheter til å nå de distriktpolitiske målene som Stortinget har bestemt. Nå er ikke dette et spørsmål som enkelt kan besvares med det ene eller det andre, men i mange tilfeller og i stor grad fører EØS-avtalen til positiv utvikling i de norske distriktene.

Gjennom andre avtaler Norge har med EU, for eksempel programavtaler som omhandler interregionalt samarbeid, har også påvirkningen fra EU ført med seg mye positivt. Her har blant annet bedrifter muligheter til å søke om finansiering og støtte innenfor mange områder, og som representanten fra Trøndelag fylkeskommune sa finnes det her mye ubrukt handlingsrom som fortsatt kan utnyttes bedre.

6.4. Oppsummering

Opp gjennom skjer de største endringene innenfor norsk distriktpolitikk på 1990-tallet, i tiden rundt EØS-avtalens inngåelse, og i de første årene etter avtalen trådte i kraft. Flertallet av medlemmene i europautredningen kom frem til at selv om EØS-reglene har lagt begrensninger på nasjonal politikkutforming, så har de ikke vært «så store eller omfattende» som den offentlige diskusjonen gjerne har gitt inntrykk av (Sejersted m.fl. 2012, s. 543). De viser også til at «distrikts- og regionalpolitikken er et tema som har stått sentralt i den norske europadebatten. Før EØS-avtalen ble inngått fryktet mange at den ville bety slutten på norsk distrikts- og regionalpolitikk og føre til en nedbygging av distriktene. Dette har ikke vist seg å bli tilfellet» (Sejersted m.fl. 2012, s. 543). Utvalget viser også til at det fortsatt blir «gitt distriktpolitisk støtte for å fremme verdiskapning, sysselsetting og bosetting. Svingningene i beløp av de distriktpolitiske støtteordningene viser at det fortsatt er mulig å føre en omfattende norsk distriktpolitikk innenfor rammene av EØS-avtalen (Sejersted m.fl. 2012, 543). Det kan derfor konkluderes med at den norske distriktpolitikken i stor grad påvirkes av Norges avtaler med EU.

Allikevel er det viktig å tenke over om alle de store endringene som har skjedd faktisk skyldes påvirkningen fra EU, eller om de i like stor grad skyldes andre globale utviklingstrekk. I denne oppgaven har jeg kun tatt for meg de endringene innenfor norsk distriktspolitikk som faktisk har skjedd som følge av Norges avtaler med EU, og det er derfor viktig å påpeke at det sannsynligvis finnes like mange endringer hvor andre utviklingstrekk og uavhengige faktorer har vært avgjørende.

De tre fylkeskommunene i denne analysen har stort sett fokusert på hvilke fordeler og muligheter Norges avtaler med EU gir den norske distriktspolitikken, det er allikevel vanskelig å si at dette også ville vært tilfellet dersom flere fylkeskommuner hadde deltatt. Enkelte av de tre fylkeskommunene antyder at det også kan finnes negative innvirkninger på den norske distriktspolitikken som følge av Norges avtaler med EU, men de gir ikke noen konkrete eksempler på dette. Da det derfor ikke foreligger noen begrunnelser for eventuelle negative innvirkninger kan jeg heller ikke si noe om disse. Ved et enda bredere spekter av analyseenheter, i denne sammenhengen fylkeskommuner, kunne utfallet vært noe annerledes. Det hadde vært interessant å foreta en enda dypere undersøkelse for å få et mer generaliserbart svar på problemstillingen, eller for å få enda større variasjoner på svarene. Det samme gjelder med tanke på å kunne ta seg bedre tid til å stille oppfølgingsspørsmål og komme mer i dybden på de virkelige interessante synspunktene. Dette får eventuelt ligge til grunn for videre forskning.

Som utvalgets flertall i europautredningen skriver så fungerer EU på mange måter som en samarbeidspartner, men også som en modell og strekke seg etter. De viser derfor til at norske myndigheter har hentet inspirasjon fra EU når det gjelder utformingen av norsk distrikts- og regionalpolitikk (Sejersted m.fl. 2012, s. 544). Samtidig skriver de at «Europeiseringen av norsk distrikts- og regionalpolitikk foregår med andre ord gjennom flere kanaler og på mange nivåer (Sejersted m.fl. 2012, s. 544). Basert på de funnene jeg har gjort i denne analysen vil jeg derfor konkludere med at den norske distriktspolitikken i stor grad påvirkes av Norges avtaler med EU, men også nevne at det finnes både globale faktorer og andre uavhengige faktorer som påvirker den norske distriktspolitikken.

7. Litteratur

7.1. Primærkilder

- Representant fra Finnmark fylkeskommune, svarte på spørreundersøkelse ved e-post mottatt 20.oktober 2018, informanten ønsker å være anonym.
- Representant fra Trøndelag fylkeskommune, svarte på spørreundersøkelse ved e-post mottatt 22.oktober 2018, informanten ønsker å være anonym.
- Ruud, Jørund A., leder i hovedutvalg for næringsutvikling i Telemark fylkeskommune, svarte på spørreundersøkelse ved e-post mottatt 18.oktober 2018.
- Sejersted, F m.fl. 2012, *Utenfor og innenfor, Norges avtaler med EU*, NOU rapport 2012:2, Norges Offentlige Utredninger (NOU) og Utenriksdepartementet, Oslo, s. 513-545.

7.2. Sekundærkilder

- Aarseth, T & Rønning, M 2018, *KRF og regjeringen enige om nye regioner: Viken består – Troms og Finnmark slås sammen*, Dagbladet, lest 24.september 2018, <https://www.dagbladet.no/nyheter/viken-bestar---troms-og-finnmark-slas-sammen/70245246>
- Angell, E m.fl., 2012, *Tiltakssonen for Finnmark og Nord-Troms – utviklingstrekk og gjennomgang av virkemidlene*, Rapport 2012:2, Norut – Northern Research Institute, Alta, lest 18.sept 2018, https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/krd/rapporter/rapporter_2012/gjennomgang_tiltakssonen_norut.pdf?id=2308218
- Arbeidstilsynet, ingen dato, *Sosial dumping*, Arbeidstilsynet, lest 23.oktober 2018, <https://www.arbeidstilsynet.no/tema/sosial-dumping/>
- Brandstrup, P, ingen dato, *Norges avtaler med EU*, iEuropa, lest 5.november 2018, <http://www.ieuropa.no/2014/01/norges-avtaler-med-eu/>
- Byerogdistrikter.no 2017, *Ny stortingsmelding om bærekraftige byer og sterke distrikter*, Byerogdistrikter.no, lest 4.oktober 2018, <https://www.byerogdistrikter.no>
- Det Kongelige Kommunal- og Moderniseringsdepartement 2017, *Bærekraftige byar og sterke distrikt*, Stortingsmelding nr. 18 (2016-2017), Det Kongelige Kommunal- og Moderniseringsdepartement, Oslo, lest 4.oktober 2018, <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-18-20162017/id2539348/>

- EFTA Surveillance Authority, ingen dato, *Mission and Values*, EFTA Surveillance Authority, lest 15.oktober 2018, <http://www.eftasurv.int/about-the-authority/mission-and-values/>
- Gisle, J og Lundbo, S 2018, *ESA*, Store Norske Leksikon, lest 15.oktober 2018, <http://snl.no/ESA>
- Haugen, MO 2018, *Trøndelag*, Store Norske Leksikon, lest 6.november 2018, <https://snl.no/Trøndelag>
- Indset, M m.fl. 2018, *EU på dagsorden i norske kommuner og fylkeskommuner*, By- og regionforskningsinstituttet NIBR, NIBR-rapport 2018:13, Oslo, lest 7.november 2018, <https://www.ks.no/globalassets/vedlegg-til-hvert-fagomrader/utvikling/fou/fou-rapporter/eu-og-norsk-kommunesektor.pdf>
- Interreg.no, ingen dato, *Interreg.no*, interreg.no, lest 7.november 2018, <https://interreg.no>
- Interreg.no, ingen dato, *Nord*, interreg.no, lest 7.november 2018, <https://interreg.no/om-interreg/interreg-a/nord/>
- Interreg.no, ingen dato, *Sverige-Norge*, interreg.no, lest 7.november 2018, <https://interreg.no/om-interreg/interreg-a/sverige-norge/>
- Knudsen, OF 2018, *EØS*, Store Norske Leksikon, lest 5.november 2018, <https://snl.no/EØS>
- OECD 2017, 'Finnmark, Norway (Northern Sparsely Populated Area)', *OECD Territorial Reviews: Northern Sparsely Populated Areas*, OECD publisering, Paris. Part 2, page 1-24. Read October 23rd 2018. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264268234-16-en>
- OECD 2017, 'Norway's northern sparsely populated areas', *OECD Territorial Reviews: Northern Sparsely Populated Areas*, OECD publishing, Paris. Page 151-185. Read October 23rd 2018. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264268234-en>
- Regjeringen.no 2008, *Tiltakssonen i Finnmark og Nord-Troms*, regjeringen.no, lest 1.oktober 2018, <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/regional--og-distriktpolitikk/Berekraftig-regional-utvikling-i-nord/virkemidler-i-tiltakssonen/id2362290/>
- Regjeringen.no 2017, *Attraktive og bærekraftige byer – Innherredsbyen*, regjeringen.no, lest 25.oktober 2018,

<https://www.regjeringen.no/contentassets/33968536593d4ecd87d87cf43aa393f2/innherred.pdf>

- Røste OB 2013, *Politikk og Økonomi for statsvitere*, 2.utgave, 1 opplag, Gyldendal Norsk Forlag AS, Oslo s. 15-32 og 169-265.
- Stortingsmelding 12, 2006-2007, *Regionale fortrinn, regional framtid*, Det Kongelige Kommunal- og Regionaldepartementet, lest 5.november 2018, <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/Stmeld-nr-12-2006-2007-/id440990/sec3>
- Stortingsproporsjon nr. 100, 1991-1992, *Om samtykke til ratifikasjon av Avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS), undertegnet i Oporto 2.mai 1992*, Utenriksdepartementet, lest 5.november 2018, <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/ud/vedlegg/repub/kap04.pdf>
- Telemark fylkeskommune, ingen dato, *Om Telemark*, Telemark fylkeskommune, lest 19.oktober 2018, <https://www.telemark.no/Om-Telemark>
- Tjora, A 2012, *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*, Gyldendal Norsk Forlag AS, 2.utgave, 2.opplag, Oslo, side 13-47, side 104-217.
- Trøndelag fylkeskommune 2018, *Interreg*, Trøndelag fylkeskommune, lest 7.november 2018, <https://www.trondelagfylke.no/vare-tjenester/naring-og-innovasjon/virkemidler-og-tilskudd/interreg/>
- Trøndelag fylkeskommune 2018, *Trøndelag i tall 2018, Statistikk og fakta om Trøndelag*, Trøndelag fylkeskommune, lest 6.november 2018, <https://www.trondelagfylke.no/contentassets/ee663ed54e2c4545a5eb95df0f6f7e0f/trondelag-i-tall-2018--29okt.pdf>

